

De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Dr. J.A. Vrijlbrief
Postbus 90801
2509 LV Den Haag

datum 12 augustus 2026
e-mail wetgeving.rvdr@rechtspraak.nl
cc De staatssecretaris van Justitie en Veiligheid
bijlagen -
onderwerp Advies concept wetsvoorstel tijdelijke buitenwerking stellen van de
bestuurlijke dwangsomregeling voor de WIA

Geachte heer Vrijlbrief,

Bij brief van 16 juni 2026, verzocht u de Raad voor de rechtspraak (de 'Raad') advies uit te brengen inzake het concept wetsvoorstel tijdelijke buitenwerking stellen van de bestuurlijke dwangsomregeling voor de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (het 'Wetsvoorstel').

HET WETSVOORSTEL

Met dit Wetsvoorstel wordt voorgesteld om de bestuurlijke dwangsomregeling uit paragraaf 4.1.3.2 van de Algemene wet bestuursrecht (hierna: 'Awb') tijdelijk niet van toepassing te verklaren op niet tijdig beslissen (in de primaire fase en in de bezwaarfase) van het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (hierna: 'UWV') op WIA-aanvragen. Dit gaat, aldus de Memorie van Toelichting (hierna: 'MvT'), gelden voor aanvragen die vanaf 1 januari 2027 worden ingediend.

Aanleiding voor deze maatregel is volgens de MvT dat de bestuurlijke dwangsom op dit moment het beoogde doel niet dient en daarmee geen effectief rechtsmiddel is voor aanvragers. De vraag naar sociaal-medische beoordelingen is onaanvaardbaar groter dan het UWV aankan. De verwachting is dat dit de komende jaren nog zo blijft. Het UWV wil wel tijdig beslissen maar is daar feitelijk niet toe in staat, omdat het ontbreekt aan capaciteit om dat te doen.

Het UWV blijft werken aan oplossingen voor dit probleem. Zodra het UWV het weer lukt om WIA-beslissingen tijdig te nemen, kunnen de bestuurlijke dwangsommen weer als effectief rechtsmiddel worden ingezet. Dit tijdstip zal bij koninklijk besluit worden bepaald.¹

Dit Wetsvoorstel brengt geen wijzigingen aan in de regeling van de rechterlijke dwangsom (art. 8:55d, tweede lid, van de Awb). Voor aanvragers blijft het mogelijk om

¹ MvT, blz. 7 (paragraaf 5.4)

datum 12 augustus 2026
pagina 2 / 6

beroep in te stellen bij de bestuursrechter tegen het niet tijdig beslissen. Wel zal artikel 8:55c van de Awb, waarin is geregeld dat de rechter desgevraagd tevens de hoogte van de verbeurde bestuurlijke dwangsom kan vaststellen, tijdelijk buiten toepassing blijven.

Na overleg met de gerechten, adviseert de Raad als volgt.²

ADVIES

Algemeen

De Raad merkt op dat hij al vanaf 2022 zijn zorgen uitspreekt over de problemen die worden veroorzaakt doordat meerdere uitvoeringsorganisaties er niet in slagen om binnen geldende termijnen besluiten te nemen.³ De Rechtspraak ziet dat deze problemen steeds groter worden. Hierdoor blijft ook de instroom van beroepen niet tijdig beslissen (hierna: ‘BNTB’s’) bij de gerechten jaarlijks almaar stijgen.

Bestuursrechters stellen bij gegrondverklaring van een BNTB een beslistermijn vast met een bijbehorende dwangsom (de zogenoemde rechterlijke dwangsom). De door de rechter opgelegde beslistermijn wordt steeds vaker niet gehaald door de uitvoeringsorganisaties.

De stijgende instroom van BNTB’s heeft grote gevolgen voor de rechtbanken. De afdoening van deze zaken vergt steeds meer tijd waardoor het negatieve effect op de afdoening van andere zaken ook steeds groter wordt (het zogenoemde verdringingseffect). De Rechtspraak heeft, zoals gezegd, zijn zorgen hierover meerdere keren uitgesproken.

De Raad is van mening dat de hiervoor genoemde problematiek moet worden teruggedrongen door te investeren in uitvoeringsorganisaties, zodat mensen beter en sneller geholpen worden door de overheid. Het afdwingen van besluitvorming via een bestuurlijke of rechterlijke dwangsom is dan niet nodig.

Het (tijdelijk) afschaffen van dwangsommen zorgt ervoor dat voor de justitiabele een laagdrempelig rechtsmiddel en een stok achter de deur verdwijnt. Hierdoor vermindert

² De Raad voor de rechtspraak heeft op grond van artikel 95 van de Wet op de rechterlijke organisatie een wettelijke adviestaak met betrekking tot nieuwe wets- en beleidsvoorstellen die gevolgen hebben voor de rechtspraak. De adviezen worden vastgesteld na overleg met de gerechten. De Raad voor de rechtspraak is een adviescollege in de zin van artikel 79 en 80 van de Grondwet. Bij het opstellen van zijn adviezen beoordeelt de Raad de voorgenomen wet- en regelgeving in het bijzonder op de gevolgen voor de organisatie en de werklast van de gerechten en op de (praktische) toepasbaarheid en uitvoerbaarheid. Rechters zijn bij de behandeling van individuele zaken niet gebonden aan de inhoud van de wetgevingsadviezen van de Raad voor de rechtspraak.

³ Zie bijvoorbeeld de Jaarverslagen Rechtspraak van 2022 tot en met 2025, Jaarplannen, jaarverslagen en kengetallen | Rechtspraak

datum 12 augustus 2026
pagina 3 / 6

zijn rechtsbescherming. Een opgelegde dwangsom is een stevig signaal aan de overheid om de eigen regels te respecteren. Zolang er geen andere laagdrempelige vorm van (rechts)bescherming bestaat wordt de burger aan zijn lot overgelaten. De Raad heeft grote aarzelingen bij het voorstel om de bestuurlijke dwangsom af te schaffen, ook als dit tijdelijk is.

Effect rechterlijke dwangsom in WIA-zaken

In de MvT⁴ wordt opgemerkt dat de bestuurlijke dwangsom mensen al jaren geen effectief rechtsmiddel biedt om het UWV te bewegen alsnog zo spoedig mogelijk te beslissen op een WIA-aanvraag. De Raad merkt op dat in de MvT niet wordt ingegaan op de vraag welk effect wordt verwacht van het opleggen van een rechterlijke dwangsom in deze zaken. De rechtbanken stellen in recente uitspraken vaak langere termijnen dan de twee weken uit artikel 8:55d Awb, maar die langere termijnen zijn in het algemeen nog steeds korter dan de beslistermijn waartoe het UWV in staat is. De Raad adviseert om in de MvT aandacht te besteden aan het voorgaande.

Omdat de problematiek rond het overschrijden van beslistermijnen door uitvoeringsorganisaties op meerdere terreinen binnen het bestuursrecht speelt wordt nadrukkelijk geadviseerd om daarbij in ieder geval ook in te gaan op de ontwikkelingen en/of al gemaakte keuzes:

- in het vreemdelingenrecht: zie het wetsvoorstel Terugkeer en vreemdelingenbewaring dat thans bij de Eerste Kamer ter behandeling ligt. In dit wetsvoorstel wordt voorgesteld de rechterlijke dwangsom af te schaffen.⁵
- bij de toelagen: gewezen wordt op de recente rechterlijke uitspraken over dwangsommen.⁶

Tijdelijkheid van het Wetsvoorstel

Het Wetsvoorstel geeft geen duidelijk begrenzing van het moment waarop de tijdelijkheid wordt opgeheven en de bestuurlijke dwangsom wel weer wordt verbeurd. In de MvT wordt slechts gemeld dat zodra de mismatch afneemt en UWV het weer lukt om de WIA-beslissingen tijdig te nemen, de bestuurlijke dwangsommen weer als effectief rechtsmiddel worden inzet.⁷

⁴ MvT, blz. 2

⁵ Eerste Kamer der Staten-Generaal Zie artikel 71c van het wetsvoorstel Terugkeer en Vreemdelingenbewaring

⁶ ECLI:NL:RVS:2026:3192 ECLI:NL:RBMNE:2026:4803 ECLI:NL:RBMNE:2026:4804 ECLI:NL:RBMNE:2026:4805

⁷ MvT, blz. 7

datum 12 augustus 2026
pagina 4 / 6

De Raad is van mening dat dit een erg ruime omschrijving is en adviseert duidelijk in de MvT op te nemen wanneer het betreffende kantelpunt optreedt.

Ziektewetzaken en herbeoordeling

In paragraaf 5.3 van de MvT is toegelicht waarom dit Wetsvoorstel alleen geldt voor de WIA niet ook voor de Wajong en de Ziektewet (hierna: 'ZW'). Op aanvragen op basis van die wetten zou wel tijdig (kunnen) worden beslist aldus de MvT. Uit recente gegevens die zijn opgenomen in Kamerstuk 26448, nr. 897, (p. 3), blijkt echter dat het het UWV ook niet lukt om zogenoemde eerstejaars-ziektewetbeoordelingen (hierna: 'EZWB's') tijdig uit te voeren. Volledigheidshalve wijst de Raad er op dat in ZW-zaken een werkgever zou kunnen verzoeken om een herbeoordeling. Weliswaar geldt daarbij dat in het eerste jaar de beoordeling kan worden gedaan door een arts, niet zijnde verzekeringsarts, maar in het kader van een EZWB en de toetsing verbetering belastbaarheid moet de beoordeling wel worden gedaan door een verzekeringsarts. In veel gevallen zal er geen werkgever zijn die belanghebbende is bij een dergelijke procedure (bij ziekmelding uit werkloosheid), maar in zaken waarin een werknemer een tijdelijk contract had en uitvalt en vervolgens het contract afloopt, is dat wel het geval. Geldt dan niet ook voor aanvragen van een werkgever hetzelfde als voor de Wet WIA? En geldt ook voor een eventuele bezwaarprocedure tegen een ZW/Wajong-besluit niet hetzelfde als voor de Wet WIA? Of wordt een bezwaarzaak op grond van de ZW/Wajong met voorrang behandeld? De Raad adviseert aan het voorgaande aandacht te besteden in de MvT.

WERKLAST

De Raad verwacht een stijging van de werklast van de rechtspraak. Zolang onderhavige tijdelijke regeling van kracht is zal deze stijging van de werklast zich voordoen, omdat de Raad voorziet dat het opschorten van de bestuurlijke dwangsomregeling voor een werknemer of werkgever vaker dan nu het geval is, aanleiding zal zijn om een BNTB in WIA-zaken in te dienen en de bestuursrechter te vragen een dwangsom te verbinden aan de opdracht op de aanvraag te beslissen. Deze toename staat los van oplopende achterstanden in WIA keuringen en de daarmee samenhangende stijging van bezwaar en beroep. Het Wetsvoorstel leidt daarom naar verwachting tot een toename van het aantal beroepen bij de bestuursrechter in eerste aanleg.

Daarnaast wordt er begin 2027 ook een hogere instroom van BNTB verwacht vanwege een overlap van aanvragen onder de oude en de nieuwe regeling. Met het vervallen van de bestuurlijke dwangsom is er namelijk geen reden meer om na de ingebrekestelling acht weken (of langer) te wachten tot de maximale bestuurlijke dwangsom is bereikt. Voor WIA-aanvragen die vanaf 1 januari 2027 worden ingediend, is er daarom eerder reden om een BNTB in te dienen ten opzichte van de WIA-aanvragen die vóór 1 januari 2027 zijn ingediend.

datum 12 augustus 2026
pagina 5 / 6

Daarom kan er tijdelijk sprake zijn van een overlap. Dit is incidenteel verdisconteerd in het eerste jaar.

De toename van beroepen in eerste aanleg leidt niet tot een significante toename van het hoger beroep bij de Centrale Raad van Beroep. Dit komt omdat de kans van slagen van een BNTB bij de rechtbank hoog is, maar ook omdat de Awb voorschrijft dat deze zaken bij de rechtbanken met toepassing van artikel 8:54 van de Awb (zonder zitting) worden afgedaan, met daarna eventueel verzet. Hoger beroep is dan niet mogelijk. Het Wetsvoorstel heeft daarom vrijwel geen gevolgen voor de werklast van de CRvB. De Raad gaat uit van een conservatieve raming van de toename BNTB en gaat er verder vanuit dat het Wetsvoorstel niet zal leiden tot beroepszaken die inhoudelijk complex zijn. Indien de praktijk uitwijst dat de toename in aantallen veel groter blijkt te zijn komt de Raad graag hierop terug. De toename van het aantal zaken leidt tot een groot werklasteffect, terwijl het prijseffect van die toename dit juist weer grotendeels compenseert, dit komt omdat BNTB relatief lichte zaken zijn. De werklast voor de rechtspraak is in het eerste jaar voorzien op euro 270.000 en in de jaren erna op euro 200.000.

Totale werklastconsequenties

	2027	Structureel*
Mutatie als gevolg van aantallen	€ 2.600.000	€ 2.100.000
Mutatie als gevolg van prijseffecten	€ -2.330.000	€ -1.900.000
Totale effect wetsvoorstel	€ 270.000	€ 200.000

**Structureel betekent in dit verband: zolang de tijdelijke regeling niet is ingetrokken*

CONCLUSIE

De Raad voor de rechtspraak heeft ernstige bezwaren tegen het Wetsvoorstel. De Raad adviseert u dit Wetsvoorstel niet in te dienen.

datum 12 augustus 2026
pagina 6 / 6

TOT SLOT

Indien na het uitbrengen van dit advies het Wetsvoorstel op belangrijke onderdelen wordt gewijzigd of indien uit nadere uitvoeringsregelgeving belangrijke werklastgevolgen voortvloeien, dan wordt de Raad graag in de gelegenheid gesteld daarover aanvullend te adviseren. Met het oog op de voorbereiding van de gerechten op de invoering van het Wetsvoorstel, stelt de Raad er prijs op als hij geïnformeerd wordt over de indiening van het Wetsvoorstel bij de Tweede en de Eerste Kamer en de plaatsing van de definitieve wetstekst in het *Staatsblad*. Ook eventuele nadere regelgeving volgend op dit Wetsvoorstel met gevolgen voor de rechtspleging valt binnen het adviesrecht van de Raad. Voor zover van toepassing, ontvangt de Raad graag een adviesaanvraag voor deze nadere regelgeving.

Hoogachtend,

Henk Naves
Voorzitter Raad voor de rechtspraak